

FRIVILLIGHED I DET FRI

INSPIRATIONS KATALOG

INDHOLD

Vil du være med til at sætte præg på København?	3
Frivillighed i fokus	4
Koncepter for frivillighed	6
Idéer og forslag fra konferencen om frivillighed i det fri	8

KONCEPT 1 - ARRANGEMENTER

Efterårsoplevelser i Fælledparken	10
Plant træer	12
Blomstereng i Lersøparken	14

KONCEPT 2 - AFGRÆNSEDE OPGAVER

Valbyparkens skovhave	16
Rosenklipning i Valbyparken	18
Blomster på Husum Torv	20
Istandsættelse af hornminen i Churchilparken	22
Jord under neglene i Københavns skolehaver	24
Frivillige finder flagermus	26
Leslåning på Damhusengen i Vanløse	28

KONCEPT 3 - PARTNERSKABER

Bordtennis i det fri	30
Mink i Utterslev Mose	32
Får i Utterslev Mose	34

ANDRE EKSEMPLER PÅ FRIVILLIGE INITIATIVER

Tendenser inden for frivillighed	36
Ren By Århus	38
Ny Familiesundhedsplads i Eskildstrup	40
Giv naturen en hånd	42
By & Havn	44

Lokale grønne partnerskaber	46
Hvordan kommer jeg i gang med frivillighed i det fri?	47

VIL DU VÆRE MED TIL AT SÆTTE PRÆG PÅ KØBENHAVN?

Der er mange måder at være aktiv på i samfundet. En af dem er at være frivillig. Frivilligheden har rigtig mange interessante perspektiver i forhold til vores arbejde i kommunen. For selv om Københavns Kommune er fyldt med engagerede medarbejdere, kan københavnere bare noget, kommunen ikke kan.

EU Kommissionen har udnævnt 2011 til at være europæisk frivillighedsår. Det vil vi gerne støtte aktivt op om, og derfor inviterer vi københavnere til at sætte grønne, frivillige aftryk i København.

Frivillige københavnere kan komme med nye idéer til arrangementer og måder at bruge byens parker på. Nye måder, der virkelig taler til dem, der skal bruge parkerne, som jo i sidste ende er københavnere selv.

Jeg tror på, at der sker noget særligt, når folk får rum og mulighed for at tage initiativer og ansvar. Frivillige kan bidrage med idéer og engagement, der ikke kun supplerer det vi allerede gør, men tilføjer vores by noget helt særligt. Samtidig skal vi holde fast i, at de frivillige er frivillige. De er ikke en erstatning, så vi kan spare lidt ekstra på de kommunale budgetter eller en anledning for os politikere til at løbe fra vores ansvar ved at afgive det til andre.

En god by at leve i er en grøn by

Parker og træer, haver og vand er den direkte vej til mere livskvalitet, og gennem frivilligt arbejde kan folk med grønne fingre få nye og særlige oplevelser. I det hele taget synes jeg, at det er vigtigt at give københavnere mulighed for at deltage mere i parkernes liv og bruge deres fritid på en sund måde.

Vi vil i Teknik- og Miljøforvaltningen arbejde målrettet på at få de frivilliges gode initiativer og engagement til at spille sammen ved at skabe endnu bedre grønne områder i København. Oplevelsen ved at bruge en park kan også være, at være med til at forme den og hjælpe med at holde den ren og pæn. Parkerne er ikke kommunens parker, men nogle store, ja, meget store haver, som vi københavnere ejer i fællesskab.

Der er mange måder at være frivillig på. Nogle frivillige har måske mest lyst til at deltage i enkeltstående arrangementer, andre vil måske deltage i mere forpligtende samarbejde. Nogle vil måske indgå i politisk arbejde, andre vil måske helst gøre noget praktisk. Frivillige er forskellige. Pointen er, at vi skal give plads til alle former.

Det første skridt på vejen

Når det kommer til parker, må vi erkende, at vi er nybegyndere omkring frivillighed i København. Vi ved, at vi har meget at lære. På de næste sider kan du læse de tanker, som kommunens medarbejdere gør sig om frivillighed i det fri. Derefter kan du læse en række konkrete eksempler på frivillighedsprojekter, der er ført ud i livet. Måske kan du finde inspiration til dit eget eller jeres frivillighedsprojekt i Københavns grønne rum. Sidst i kataloget kan du se, hvor du skal rette henvendelse, hvis du går med idéer til frivillighedsarrangementer, og du gerne vil se, dem blive til virkelighed.

God læselyst!

Bo Asmus Kjeldgaard

Teknik- og miljøborgmester

FRIVILLIGHED I FOKUS

I samfundet er der generelt fokus på frivillighed, også i relation til parker og naturområder. Når vi ser omkring i verden, er der frivillige, der planter og dyrker grøntsager gennem organisationer, der bygger på principper om samvær gennem havearbejde – det såkaldte "Community Gardening".

Ligeledes får mange en ekstra dimension på oplevelserne i det grønne, når de deltager i plantning, fjerner skrald eller strigler politiets heste i Central Park i New York, hvor der er lang tradition for frivillighed.

Også i Danmark er frivillighed ved at vinde frem indenfor parker, naturområder, skove, strande og havne. Center for Park og Natur arrangerede i november 2010 konferencen "Frivillighed i det fri", der både bød på erfaringer med og idéer til nye projekter for frivillige. Både kommuner, organisationer og private har taget initiativer til frivillighed, der løfter lokalområder og gør byer, parker og naturområder til skønnere steder at være.

Vi oplever, at stadigt flere tager initiativ til frivillighed i det fri. Det kan være lokale ildsjæle, der brænder for projekter, som kan være med til at løfte et område. Eller sociale arrangementer, hvor folk planter blomster i en park, og hvor det lige så meget handler om at hilse på naboen, som det handler om at plante. Det kan være at påtage sig et lokalt ansvar for at indsamle skrald i naturområder. Eller det kan være firmaer, der gerne vil lave teambuilding med at vedligeholde en legeplads i den lokale park.

Center for Park og Natur i Teknik- og Miljøforvaltningen hilser

alle disse initiativer velkommen. Vi ønsker mere frivillighed i det fri, og da flere henvender sig for at gøre en indsats, og være med til at holde vores grønne og blå områder attraktive, vil vi gerne skabe rammerne for, at det bliver lettere at være frivillig i det fri.

Nye perspektiver på frivillighed

På konferencen "Frivillighed i det fri" kom det frem, at de frivillige godt kunne tænke sig, at kommunen i højere grad understøtter frivillighedsprojekter. Nogle københavnere oplever, at de har gode idéer, men de har svært ved at finde ud af, hvor de skal henvende sig for at føre dem ud i livet. Der er også flere, der giver udtryk for, at de savner en afklaring af, om kommunen kan gå aktivt ind i frivillighedsprojekter på den ene eller anden måde.

Med de mange ønsker og erfaringer som udgangspunkt har Center for Park og Natur udviklet tre koncepter, der favner de tendenser til frivillighedsprojekter, vi ser i øjeblikket. Koncepterne skal understøtte konkrete initiativer til projekter, så man som frivillig får en direkte indgang til den rette person, når man har fået sin idé. Det vil også gøre det lettere for os i Center for Park og Natur at håndtere henvendelser fra frivillige, så alle får en god oplevelse, og indsatsen sker dér, hvor der er brug for den.

VI OPLEVER, AT STADIGT FLERE TAGER INITIATIV TIL FRIVILLIGHED I DET FRI. DET KAN VÆRE LOKALE ILDSJÆLE, DER BRÆNDER FOR PROJEKTER, SOM KAN VÆRE MED TIL AT LØFTE ET OMRÅDE. ELLER SOCIALE ARRANGEMENTER, HVOR FOLK PLANTER BLOMSTER I EN PARK, OG HVOR DET LIGE SÅ MEGET HANDLER OM AT HILSE PÅ NABOEN, SOM DET HANDLER OM AT PLANTE.

Center for Park og Natur samarbejder med Københavns Universitet, LIFE, hvor der er igangsat et studie af borgerinddragelse i relation til kommunal drift. Projektet op-ridser muligheder og begrænsninger i relation til frivillighed, ligesom der er fokus på at afklare fordele og ulemper ved forskellige frivillighedsinitiativer. Projektet fokuserer også på de frivilliges motivation. For hvad er det, der driver frivillige, og hvad får de ud af deres indsats?

Frivillige i parker og naturområder

I dag er der allerede en række københavnere, der yder en frivillig indsats. Mange deltager i områdeløft, er aktive i lokaludvalg eller parkbrugerråd, der nedsættes, når der laves udviklingsplaner for byens fredede parker og naturområder. De yder alle en stor indsats i at repræsentere borgernes stemme, så udviklingen af det grønne sker i samklang med københavnernes ønsker og behov.

Der er også frivillige, der yder en meget konkret indsats. Det er mennesker, der henvender sig og gerne vil løse en opgave, som de enten har særlige kompetencer til at udføre eller bare energi og gejst til at gøre en ekstra indsats. Det kan være den pensionerede håndværker, der henvender sig for at få lov at sætte et monument i stand, eller folk der har en passion for rosendyrkning og involverer sig i Valbyparkens temahave. Det kan også være hende, der gerne vil bruge sin weekend på at male bænke, eller dem, der ser det som noget helt særligt selv at plante træer og blomster i deres nærområde.

KONCEPTER FOR FRIVILLIGHED

→ KONCEPT 1 – ARRANGEMENTER

Arrangementer afholdes med det formål at skabe opmærksomhed omkring en sag eller et område i byen. Det kan være Center for Park og Natur, der står for arrangementet, særligt hvis fokus er at fortælle borgerne om vores daglige arbejde. Initiativet kan også komme fra lokalt engagerede eller borgergrupper. På den måde får arrangementet karakter af et samarbejdsprojekt mellem kommunen og lokale kræfter.

Temaet for et arrangement kan være at igangsætte en udviklingsplan for en park, eller en mulighed for at vise, at man kan bruge parker eller naturområder på nye måder. Det kan være en dag, hvor der indsamles skrald og sættes fokus på, hvor meget skrald, der efterlades i parker og naturområder. Det kan være et arrangement, hvor der plantes blomster eller træer, eller hvor man er sammen om at bygge et kunstværk eller istandsætte et bygningsværk.

Arrangementer afholdes på en enkelt dag, og det kræver sjældent forudsætninger for borgerne at deltage. Arrangementer kræver derimod en stor indsats fra dem, der skal planlægge og arrangere. Det er kommunens håb, at arrangementer kan igangsætte andre lokale frivillighedstiltag.

→ KONCEPT 2 – AFGRÆNSEDE OPGAVER

Interesserede borgere løser en opgave, som de på en eller anden måde har særlige kompetencer til at løfte eller blot har en særlig interesse i. Det kan være, at man er aktiv i et parkbrugerråd, at man hjælper med at beskære roser i Valby-parken, at man er med til at registrere flagermus i parkerne eller istandsætter monumenter i sin fritid.

Projekterne vil ofte være tidsbegrænsede, og kommunens indsats er oftest begrænset. Der kan være behov for økonomisk bidrag til indkøb af materialer, men ellers er de afgrænsede opgaver primært løst ved brug af tid og knofedt. Derfor er det væsentligt at påpege, at denne type opgaver ofte kræver en større indsats fra den frivillige. Til gengæld er gevinsten umiddelbar, fordi det typisk er en meget konkret og synlig opgave, som bliver løst.

Ofte kræver de afgrænsede opgaver særlige kompetencer hos borgerne, men det kan også være opgaver som den frivillige løser efter oplæring fra andre frivillige eller en koordinator fra Center for Park og Natur.

→ KONCEPT 3 – PARTNERSKABER

Interessegrupper, lokaludvalg, borgergrupper eller enkeltpersoner kan have en idé om et større frivillighedsprojekt, de gerne vil igangsætte. Det kan være ønske om at starte et græsningslaug, etablering af lokale petanquebaner eller projekter, der på den ene eller anden måde ændrer eksisterende arealer. Projektet vil kræve ressourcer, fx penge, råderet over grund eller lignende.

Partnerskabsprojekter kan medføre ejerskab og glæde ved oplevelser, der ligger ud over de muligheder, vi ellers tilbyder i grønne og blå områder. I nogle typer projekter kan kommunens deltagelse virke som en fødselshjælper. I andre projekter kan kommunen aktivt understøtte frivillighedsinitiativet, medvirke ved planlægning eller udformning, hjælpe til udformning af ansøgning om midler eller andet, så initiativet understøttes.

Et partnerskabsprojekt kræver en projektbeskrivelse, der tager stilling til planlægning, økonomi, drift og æstetik. Projektbeskrivelsen udarbejdes af de frivillige, naturligvis efter sparring med Center for Park og Natur. Herefter udarbejdes en partnerskabsaftale, der redegør for de involverede parterers roller og ansvar.

DE TRE KONCEPTER FAVNER IKKE ALLE INITIATIVER TIL FRIVILLIGHED. (...) IMIDLERTID ER DET VORES HÅB, AT DER INDKOMMER PROJEKTER FRA FRIVILLIGE, DER UDFORDRER VORES KONCEPTER, SÅ VI PÅ SIGT MÅ RAFFINERE DEM ELLER FÅR BRUG FOR AT UDVIKLE NYE.

Tre nye muligheder i det fri

De tre koncepter favner de tiltag til frivillighed, vi ser i øjeblikket i København. Koncepterne supplerer hinanden og favner frivillighed fra tre forskellige vinkler. Den, der gerne vil være frivillig for en enkelt dag, kan møde op til et arrangement. Med de afgrænsede opgaver findes muligheder for den, der har særlige kompetencer og gerne vil yde en indsats indenfor et specifikt område. Og med partnerskaber findes muligheder for de personer eller grupper, der har idéer til større projekter, de ønsker at organisere i samspil med kommunen.

De tre koncepter favner ikke alle initiativer til frivillighed. Eksempelvis findes frivillige, der udøver såkaldt "Guerilla Gardening", hvor frivillige i nattens mulm og mørke anlægger parker og planter vejrabatter til med solsikker. På samme måde understøtter koncepterne ikke initiativer, hvor ejerskabet til kommunale arealer overgår til private.

Det er imidlertid vores håb, at der kommer projekter ind fra frivillige, der udfordrer vores koncepter, så vi på sigt må raffinere dem eller får brug for at udvikle nye.

Nu er startskuddet lydt over københavnsk frivillighed i det fri, og vi glæder os til at høre om dine idéer. Se hvordan på side 47.

IDÉER OG FORSLAG FRA KONFERENCEN OM FRIVILLIGHED I DET FRI

I november 2010 havde Center for Park og Natur inviteret til en konference om frivillighed i det fri. Vi ønskede at få hjælp til at besvare nogle spørgsmål om københavnernes frivillige engagement i de grønne og blå områder i København.

Vi mener, at frivillighed i det fri kan give nye oplevelser og medvirke til, at flere får mere ud af de mange rekreative områder, som Københavns Kommune og dermed københavnere råder over. Vi efterspurgte derfor input fra lokaludvalg, miljøpunkter, interesseorganisationer og borgere med en særlig interesse for frivilligheden.

Der var stor opbakning til konferencen, hvor ca. 70 københavnere brugte aftenen på at lytte til oplæg fra Teknik- og Miljøborgmester Bo Asmus Kjeldgaard og en række oplægsholdere, der havde konkrete erfaringer med frivillighedstiltag i det fri.

Vi søgte viden og indspark fra deltagerne på konferencen og i løbet af aftenen spurgte vi:

→ **Hvad er frivillighed i det fri for dig?**

→ **Hvordan får vi københavnere til at blive mere frivillige?**

Alle idéer fra konferencen er indsamlet og har givet os en bedre indsigt i de muligheder, der er for frivillighed i det fri i København. Her er et lille udpluk af de mange svar.

HVORDAN FÅR VI KØBENHAVNERE TIL AT BLIVE MERE FRIVILLIGE?

- Folk skal have noget med hjem i form af oplevelser, noget socialt eller ny viden.
- Der skal være plads til alle. Folk skal have en oplevelse, af at de er velkomne.
- Mere medbestemmelse i planlægningen af små og store projekter.
- Tilbud om hjælp til frivillighed skal være mere synlige.
- Belønning til de frivillige.
- Tilmelding centralt sted i kommunen, som tager imod nye interesserede.
- Fastholdeshjælp er mindst lige så vigtig som starthjælp.
- Vis respekt for dem, som har lavet det lønnede arbejde og lyt til dem, så viderebringer de noget positivt til borgerne, fordi de selv føler sig værdsat.

HVAD ER FRIVILLIGHED I DET FRI FOR DIG?

- Styrkelse af civilsamfundet / borgerne bliver spurgt.
- Lokalområdet er vigtig for den enkelte.
- Der er mange måder at være frivillig på.
- Tomme byggegrunde – Lommeparker eller midlertidig brug.
- Det man savner fx at have adgang/ansvar for dyr, socialt samvær, et (lokalt) tilhørsforhold.
- Frivillig – noget man brænder for.
- Nøgleordene for frivillighed i det fri er:
  - at frivillighed giver nye udfordringer for den enkelte
  - en højere "meningsfuldhed"
  - læring og nye kompetencer for den enkelte frivillige
  - ansvarsfølelse og ejerskab til projektet
  - stolthed over at være frivillig

- Gør det nemt for de frivillige, det må ikke være en trædemølle med papirarbejde.
- Motivér – find og anerkend folks lyst og fokusér på det nære miljø.
- Fokus på læring og uddannelse af frivillige efter behov fx om forvaltning, beskæring osv.
- Sæt opgaver fri, sæt rammer og giv plads til initiativer under ansvar, både i planlægning og drift.

EFTERÅRSOPLEVELSER I FÆLLEDPARKEN

I Fælledparken var der mulighed for at lave flagermuskasser, plante stauder og fiske blade op af søen, da Københavns Kommune inviterede efterårsramte borgere til grønt frivillighedsarrangement i 2009.

De københavnske parker skal gøres endnu bedre at være i. Derfor inviterede Center for Park og Natur alle københavnere til at hjælpe en dag i Fælledparken i efterårsferien 2009. Med initiativet ønskede kommunen at skabe et større lokalt ejerskab til parken. Det skulle ske ved at københavnere selv deltog aktivt i arbejdet med at passe og pleje Fælledparken.

Arrangementet var første skud på stammen i en større frivillighedssatsning. Forvaltningen har efterfølgende brugt erfaringerne fra dagen til at undersøge mulighederne for at lave frivilligt arbejde i de københavnske parker. I 2010 blev der afholdt yderligere to frivillighedsarrangementer på Damhusengen og i Lersøparken.

Byg en fuglekasse eller plant en blomst

På dagen i Fælledparken kunne man hjælpe med forskellige sjove og praktiske opgaver som at bygge flagermus- og fuglekasser og hænge dem op, plante stauder i Sansehaven, fiske affald op fra søen, samle skrald og feje blade på Dansepladsen.

Hvis du går en tur i Fælledparken og kigger op i træerne, kan du se de fuglekasser og flagermuskasser, der blev sat op på frivillighedsdagen.

På trods af koldt efterårsvejr deltog ca. 50 glade københavnere i alle aldersgrupper i arrangementet. Alle var godt tilfredse med kommunens initiativ til en aktiv dag i det fri.

HVIS DU GÅR EN TUR I FÆLLEDPARKEN OG KIGGER OP I TRÆERNE,
KAN DU SE DE FUGLEKASSER OG FLAGERMUSKASSER, DER BLEV
SAT OP PÅ FRIVILLIGHEDSDAGEN.

PLANT TRÆER

Københavns Kommunes Center for Park og Natur planter træer, både langs veje og i parker. Det er kommunens klare mål, at københavnernes kommer oftere i parkerne, og derfor ønsker vi, at fortælle om, hvad vi bruger vores dagligdag på. Vi inviterer gerne borgere med til at plante træer ved de lejligheder, hvor det er muligt at deltage, og hvor vi har ressourcerne til at formidle indsatsen.

Ejerskabsfølelse

Vi ønsker, at københavnernes føler ejerskab til vores fælles parker og naturområder, og vi har en forståelse for, at følelsen af ejerskab opstår, når man føler, at noget er vedkommende. Ejerskabsfølelsen skal få københavnernes til at komme oftere og til at glædes over vores fælles områder. Samtidig handler ejerskabsfølelsen også om at passe godt på områderne og eksempelvis ikke udøve hærværk eller efterlade skrald.

Når folk er med til at plante træer, er det et naturligt led i strategien om at fremme ejerskabsfølelsen. Når folk på en helt konkret måde er med til at ændre deres fysiske omgivelser, opstår der også et incitament til at passe godt på dem. Og alene dét at følge et træ, man selv har plantet, kan være grund til at besøge parken for at se, hvordan træet vokser og trives.

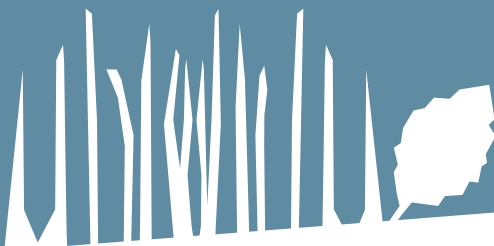
Skolebørn med skovle og vandkander

I foråret 2010 blev 50 skolebørn fra Randersgade Skole inviteret i Fælledparken for at plante træer. Fem små bøgetræer blev losset fra en mindre bil, og fyldte vandkander og skovle stod klar til indsatsen.

Træerne blev plantet i et område, hvor der tidligere er fældet træer, og på dagen blev noget af det fældede træ vist frem. Flere træer var angrebet af svamp, og en stub fra ét af træerne blev studeret, mens det blev beskrevet, hvordan svampe kan nedbryde træ til mindre bestanddele, der i sidste ende bliver til jord igen. Børnene fandt spirede bog under bladdækket og stod mellem store bøgetræer, mens træernes krav til voksested blev forklaret. Mange børn var overraskede over, at sådan en lille spire kan blive et stort træ, der kan leve i flere hundrede år.

Børnene fattede skovle og træer, og inddelt i grupper på 10 plantede hver gruppe et træ med hjælp fra kommunens gartnere. Træet skulle stå lige, det skulle plantes i den rigtige højde, og der skulle etableres en vold af jord omkring træet, der kunne holde på vandet. Herefter blev træerne vandet og pudset til, så alt fremstod pænt og indbydende. Til sidst bankede kommunens gartnere stokke i jorden, der fungerer som opbinding, indtil træerne har sat nye rødder. På denne måde var børnene med til at gøre en helt konkret og synlig indsats for et grønnere København.

EJERSKABSFØLELSEN SKAL FÅ KØBENHAVNERNE TIL AT KOMME OFTERE OG TIL AT GLÆDES OVER VORES FÆLLES OMRÅDER. SAMTIDIG HANDLER EJERSKABSFØLELSEN OGSÅ OM AT PASSE GODT PÅ OMRÅDERNE OG EKSEMPELVIS IKKE UDØVE HÆRVÆRK ELLER EFTERLADE SKRALD.

BLOMSTERENG I LERSØPARKEN

I sommeren 2010 inviterede Center for Park og Natur til frivillighedsdag i Lersøparken. Målet med dagen var at gøre arealerne med højt græs attraktive og smukke ved at lægge løg og så frø, samtidig med at de frivillige kunne prøve leslåning som værktøj til at holde parkens arealer med højt græs.

Lersøparken er på sin vis meget klassisk. Den består af åbne græsarealer, blandt andet til boldspil, og er omkranset af større træer og buske, der afskærmer parken fra byen og giver den besøgende fornemmelse af pusterum og ro. En eng med blomster vil give den besøgende en helt ny oplevelse på en måde, der ikke kræver de store udgifter. En varieret blomstereng er flot og farverig og ændrer udtryk i løbet af året. Engen er desuden en god måde at få et stykke "vild" natur ind i parken.

På frivillighedsdagen mødte ca. 30 mennesker op. Kommunens folk havde købt løg og blomsterfrø, og skolehaverne, der ligger i kanten af parken, havde udlånt spader og vandkander til arbejdet. Således bevæbnet gik alle i gang og gravede løg ned under græstørvene, mens mindre felter med græs blev ryddet til blomsterfrø.

Kommunen havde allieret sig med eksperten Niels Åmand, der underviser i leslåning. De frivillige kunne prøve den gamle driftsform på et stykke med højt græs.

Miljøpunkt Bispebjerg deltog også i arrangementet og havde taget deres æblepresse med, så i løbet af dagen blev der serveret æblejuice af dem, der deltog fra de nærliggende kolonihaver.

Det krævede ingen forudsætninger for de frivillige at deltage på dagen. Det eneste de skulle gøre var at gå i krig med spade og le.

PÅ FRIVILLIGHEDSDAGEN MØDTE CA. 30 MENNESKER OP. KOMMUNENS FOLK HAVDE KØBT LØG OG BLOMSTERFRØ, OG SKOLEHAVERNE, DER LIGGER I KANTEN AF PARKEN, HAVDE UDLÅNT SPADER OG VANDKANDER TIL ARBEJDET. SÅLEDES BEVÆBNET GIK ALLE I GANG OG GRAVEDE LØG NED UNDER GRÆSTØRVENE, MENS MINDRE FELTER MED GRÆS BLEV RYDDET TIL BLOMSTERFRØ.

SELV OM DE IKKE ER SÅ MANGE, DER ARBEJDER I HAVEN, SÅ ER DET EN GOD OG TILFREDSSTILLELSE OPLEVELSE AT SE DE FORANDRINGER, DER ER SKET, EFTER AT DE ER GÅET I GANG MED AT PASSE DEN. NOGLE AF DE BESØGENDE I PARKEN LÆSER SKILTET OG SYNES, AT DET LYDER SPÆNDENDE. ANDRE RYSTER PÅ HOVEDET OG SYNES, AT HAVEN SER RODET UD, MEN DET ER DER OGSÅ KOMMET MANGE GODE DISKUSSIONER UD AF.

VALBYPARKENS SKOVHAVE

Signe Hermansen fortæller at skovhaven er anlagt i 1996 med fokus på temaet ”den bæredygtige have”. I starten blev haven plejet efter bæredygtige perma-principper, men over tid er haven vokset til og har mere fået karakter af en skovhave.

En kærlig hånd til en tilgroet have

For et par år siden begyndte Signe og en veninde at arbejde på at genetablere haven, der var meget tilgroet. En del planter var forsvundet fra den oprindelige have, så de gik sammen med andre frivillige i gang med at beskære og skaffe mere lys i haven. Signe er initiativtager til, at der i dag er en lille gruppe på tre til fem mennesker, som mødes ca. hver 14. dag og arbejder i haven. Fælles for de frivillige er en interesse for havedyrkning efter bæredygtige og økologiske principper.

Gode diskussioner over hækken

Selv om de ikke er så mange, der arbejder i haven, så er det en god og tilfredsstillende oplevelse at se de forandringer, der er sket, efter at de er gået i gang med at passe den. Nogle af de besøgende i parken læser skiltet og synes, at det lyder spændende. Andre ryster på hovedet og synes, at haven ser rodet ud, men det er der også kommet mange gode diskussioner ud af. Generelt oplever folk det som meget spændende med de tanker, der ligger bag haven.

Signe og de andre frivillige har en fin kontakt med den parkforvalter, der er ansvarlig for Valbyparken. De planlægger selv arbejdet og udfører det også, så både deres og havens ressourcer bruges og genbruges på stedet. Hvis det er nødvendigt, kan de få hjælp til det tunge arbejde eller til nye planter. Signe oplever, at der er en god dialog og en positiv interesse for det arbejde, de laver i skovhaven.

Grønt arbejde trækker

Signe er involveret i mange forskellige former for frivilligt (grønt) arbejde, så hun overvejer at skære ned på det rent tidsmæssigt, da det efterhånden næsten er for meget. Udover skovhaven, er hun også aktivt involveret i Byhaverne på Enghave Plads og naturgenopretningsprojektet på Tippen. Det har vist sig, at netværket i det ene projekt hurtigt giver kontakt til andre lignende netværk og projekter, hvilket også betyder, at der personmæssigt er en del overlap fra det ene grønne projekt til det andet.

ROSENKLIPNING I VALBYPARKEN

De sidste fem år er en række rosenelskere mødt op i rosenhaven i Valby. De mødes weekenden inden den årlige rosenkåring for at klippe de visne blomsterhoveder af rosenhavens 12.000 roser, så kan de tage sig ud på smukkeste vis til næste weekends kåring af årets rose. Susanne Friis Pedersen er en af de frivillige, der klipper roserne i Valbyparken.

Frivillig ved en tilfældighed

Susanne Friis Pedersen har i et par år været med til at klippe roser. Det var lidt af en tilfældighed, at hun blev en af de 15-20 frivillige, der kommer og klipper de mange roser. Landskabsarkitekt Helle Nebelong, der står for arrangementet med de frivillige, havde sendt en invitation til rosenklipning ud til et netværk, som de begge var medlem af. Og hvis man holder af roser, som Susanne Friis Pedersen gør, takker man ikke nej.

Det første år kom Susanne Friis Pedersen alene, men året efter havde hun en veninde med. For rosenklipning er en dejlig og lidt speciel oplevelse, som er god at dele med andre. Der er mange gengangere fra år til år, især fra den nærliggende haveforening Ellebakken.

En farvestrålende oplevelse

Det er, når roserne står i fuldt flor, en helt særlig oplevelse at gå mellem de mange duftende og farvestrålende roser og klippe de visne blomster af. Det er et dejlig konkret stykke arbejde, hvor man som frivillig kan se resultatet af indsatsen med det samme.

Ved starten af arrangementet giver rosengartner Gitte Lykke Larsen, der til daglig passer roserne, de fremmødte et lille introduktionskursus. Så klippes der roser i et par timer og som tak for hjælpen inviterer Københavns Kommune bagefter de frivillige på kaffe og kage i Café Rosenhaven.

DET ER, NÅR ROSERNE STÅR I FULDT FLOR, EN HELT SÆRLIG OPLEVELSE AT GÅ MELLEML DE MANGE DUFTENDE OG FARVESTRÅLENDE ROSER OG KLIPPE DE VISNE BLOMSTER AF. DET ER ET DEJLIG KONKRET STYKKE ARBEJDE, HVOR MAN SOM FRIVILLIG KAN SE RESULTATET AF INDSATSEN MED DET SAMME.

BLOMSTER PÅ HUSUM TORV

Lis Søkvist er en travl og engageret dame på over 80 år, der siden 2004 har været ansvarlig for pasningen af blomsterkrukkerne på Husum Torv.

Efter renoveringen af Husum Torv, syntes Lis Søkvist, der manglede blomster og farver på torvet. Hun søgte derfor for eningen Opzoomers om penge til at opstille blomsterkrukker, og de valgte at støtte projektet med $\frac{3}{4}$ af udgifterne. Den sidste del af beløbet fik Lis Søkvist lokale virksomheder i Husum til at donere.

De seks indkøbte blomsterkrukker var så store og tunge, at kommunen måtte hjælpe med at få dem sat op på torvet efter arkitektens anvisninger. I dag er krukkerne plantet til med et lille træ, lidt roser og nogle blomster, der bliver udskiftet efter årstiden.

Tidskrævende men sjovt

Det er en tidskrævende opgave at passe og vande de store blomsterkrukker, der i varme perioder skal vandes 1-2 gange om ugen. Det er også et større arbejde, i takt med årstiderne, at udskifte nogle af blomsterne i de forskellige krukker.

I 2008 var der en episode, hvor krukkerne blev væltet og udsat for hærværk. Lis Søkvist søgte lokaludvalget om penge til at udskifte jorden og de planter, der var blevet ødelagt. En lille gruppe, der plejer at holde til på torvet, hjalp med at få rejst de væltede krukker op igen, og en gartner kom og hjalp med at skifte jorden og plante de nye planter.

Lis Søkvist fortæller, at de forbipasserende er glade for blomsterne og synes, at det pynter på torvet. Hun har dog også oplevet at få skældud, når hun går og ordner krukkerne, fordi folk tror, at hun er ved at ødelægge blomsterne. Mange af de forbipasserende bliver overraskede over at opdage, at det er en privat person, der er ansvarlig for pasning af blomsterne på torvet, men netop frivillighedsperspektivet er en del af den oprindelige aftale om blomsterkrukkerne på torvet.

I starten blev alle krukkerne vandet med vandkande, hvilket var tungt og besværligt. Men for nogle år siden blev der opstillet en ny toiletbygning, og i den forbindelse sørgede kommunen for, at der kom en udendørs vandhane op, hvilket har lettet arbejdet med at vande de store krukker.

Frivillighed på forskellige tider i livet

Lis Søkvist har altid lavet en eller anden form for frivilligt arbejde, men som hun siger, så skifter det frivillige arbejde alt efter, hvor man er i livet. I gennem årene har hun blandt andet været aktiv i Lottekorpsset lige efter krigen, deltaget i skolenævn, menighedsråd og i en politisk forening. Derudover har hun i mange år siddet i Brønshøj-Husum lokalråd indtil det blev nedlagt. Nu er hun aktiv i Brønshøj-Husum lokaludvalg. Så der har altid været mange meningsfulde projekter at bruge fritiden på.

MANGE AF DE FORBIPASSERENDE BLIVER OVERRASKEDE OVER AT OPDAGE, AT DET ER EN PRIVAT PERSON, DER ER ANSVARLIG FOR PASNING AF BLOMSTERNE PÅ TORVET, MEN NETOP FRIVILLIGHEDSPERSPEKTIVET ER EN DEL AF DEN OPRINDELIGE AFTALE OM BLOMSTERKRUKKERNE PÅ TORVET.

ISTANDSÆTTELSE AF HORNMINEN I CHURCHILLPARKEN

I Churchillparken står en gammel hornmine til minde om farerne for søens folk under 2. Verdenskrig. Minen er en gave fra Marineforeningen til Københavns Kommune, og i 1982 blev den opstillet i Churchillparken. Hornminen er nu istandsat af Frank Horn.

En forsømt mine

I forbindelse med flådens 500 års jubilæum blev Frank Horn opmærksom på minen og dens noget forsømte udseende. Via et læserbrev i lokalavisen blev der skabt en kontakt til den monumentansvarlige i kommunen. Efterfølgende har der løbende været en god dialog om, hvordan minen bedst kunne istandsættes.

I følge Frank Horn tog selve malingen af minen omkring tre uger og i dag kommer han forbi en gang imellem for at vaske minen ren for fugleklatter og fodspor efter folk, der har været oppe og stå på den.

Nysgerrige krydstogtsturister

I den periode, hvor minen blev malet, var der mange gode oplevelser med nysgerrige turister fra krydstogtskibene, der stoppede op og gerne ville vide mere om minen og dens historie.

Frank Horn fortæller der har været et fint samarbejde omkring projektet, og det har været dejligt at opleve, hvor hurtigt kommunen reagerede og istandsættelsen gik i gang. Kommunen sørgede for, at minen blev sandblæst, så rust og gammel maling var væk, inden minen igen blev malet. Undervejs har den monumentansvarlige løbende været forbi for at se, hvordan det gik.

Frivillig på flere fronter

Frank Horn har altid lavet en eller anden form for frivilligt arbejde og har i mange år været frivillig leder i Dansk Atletikforbund og forskellige sportsforeninger. Derudover er han også frivillig i Københavns Marineforening (istandsættelse af museumsskibet Peder Skram, redaktør på foreningens blad, istandsættelse af hornminen og et mindesmærke for søfolk).

DER HAR VÆRET ET FINT SAMARBEJDE OMKRING PROJEKTET, OG DET HAR VÆRET DEJLIGT AT OPLEVE, HVOR HURTIGT KOMMUNEN REAGEREDE OG ISTANDSÆTTELSEN GIK I GANG. KOMMUNEN SØRGEDE FOR, AT MINEN BLEV SANDBLÆST, SÅ RUST OG GAMMEL MALING VAR VÆK, INDEEN MINEN IGEN BLEV MALET. UNDERVEJS HAR DEN MONUMENTANSVARLIGE LØBENDE VÆRET FORBI FOR AT SE, HVORDAN DET GIK.

JORD UNDER NEGLENE I KØBENHAVNS SKOLEHAVER

Rundt omkring i København ligger otte skolehaver, hvor der er plads til sjove og sanseudvidende oplevelser for storbyens børn. Tanken bag skolehaverne er at give de københavnske skolebørn en oplevelse af, hvor maden kommer fra. Søren Råpple er en af de mange frivillige, der arbejder i Københavns skolehaver.

Her er der mulighed for at få jord under neglene, så et frø og spise den gulerod, man selv har dyrket. Skolehaverne er også en mulighed for at flytte noget af undervisningen udenfor og være sammen med klassekammerater og lærere på en anden måde end til dagligt.

Skolehaverne tilbyder forskellige aktiviteter. Skoleklasser kan komme i haven en gang om ugen og hver elev kan få sin egen lille have, der skal passes fra april til september. Andre børn bruger haverne som et fritidstilbud og går til skolehave en eftermiddag om ugen. Skoleklasser kan også komme på besøg en enkelt dag. Som noget nyt har enkelte af skolehaverne i år udvidet sæsonen med aktiviteter i vinterhaven. Så kommer børnene en enkelt dag og prøver forskellige udendørsaktiviteter fx snitte tryllefløjter, lave bue og pil eller lave mad på bål.

Studierelevant arbejde tre timer ugentligt

Søren Råpple er en af de mange frivillige, der arbejder i skolehaverne. Søren er studerende og er ved at læse til lærer, men er også uddannet anlægsgartner. Han blev selv frivillig fordi en anden studerende fra seminariet opfordrede Søren til at deltage i skolehaverne.

Hovedparten af arbejdsindsatsen i skolehaverne udføres af frivillige og nogle få ansatte. Da Søren startede som frivillig i skolehaven Bispebjerg Bakke, var der fire frivillige. Der har i løbet af de to år, han har været med, været en stigende interesse for det frivillige arbejde, og i øjeblikket er der omkring 10

frivillige i skolehaven. Mange af de frivillige er studerende, så der er en jævnlig udskiftning, når studiet er færdigt, eller der ikke længere er så meget tid til frivilligt arbejde.

Det er meget forskelligt, hvor meget tid de frivillige bruger, men det forventes, at man mindst bruger tre timer om ugen på at hjælpe børnene. Derudover mødes de frivillige en gang om måneden til en fælles arbejdsdag og socialt samvær. Forår og efterår når jorden skal fræses, nye bede skal opmåles eller der skal spredes møg, så inviteres venner og tidligere frivillige til at komme og give en hånd med i haven.

Søren Råpple synes, at skolehaven er et fantastisk sted, og det er hyggeligt at være sammen med de børn og forældre, der kommer i haven. Samtidig er det også en dejlig måde at give de gode oplevelser, han selv fik som barn, videre til børnene. Arbejdet med børnene er samtidigt studierelevant. Udover det frivillige arbejde i skolehaven koordinerer han de andre frivilliges timer i forbindelse med fritidstilbuddene om eftermiddagen.

En venlig landmand med gødning

De otte skolehaver drives af foreningen Københavns Skolehaver med tilskud fra Københavns Kommunes Børne- og Ungdomsforvaltning. Rent praktisk er det de ansatte og frivillige, der passer skolehaven, og Center for Park og Natur klipper den del af hækken, der vender ind mod Lersøparken. Og en venlig landmand donerer grøntgødning til haven.

SOM NOGET NYT HAR ENKELTE AF SKOLEHAVERNE I ÅR UDVIDET SÆSONEN MED AKTIVITETER I VINTERHAVEN. SÅ KOMMER BØRNENE EN ENKELT DAG OG PRØVER FORSKELLIGE UDENDØRSAKTIVITETER FX SNITTE TRYLLEFLØJTER, LAV BUE OG PIL ELLER LAV MAD PÅ BÅL.

FRIVILLIGE FINDER FLAGERMUS

Frivillige observatører har i stort omfang hjulpet med at kortlægge flagermusflokkene i kommunens grønne områder i sommeren 2009 og 2010. I alt 60 frivillige har afsat tid til at gå på natlige opdagelser i københavnske parker, på udkig efter flagermus.

Kortlægningen skal sikre, at der tages hensyn til dyrene bl.a. i forbindelse med træfældninger. I Center for Park og Natur er der kun få erfaringer med administration af lovgivningen i forhold til flagermus. En del flagermusarter er fredede i Danmark, og det er derfor forbudt at ødelægge eller beskadige deres yngle- og rastesteder. Desuden er dyrene beskyttede, så de ikke må dræbes eller fanges. Det er meget arbejdskrævende at finde flagermuskolonier i træerne, og det er første gang, denne type undersøgelser er gennemført i Danmark med inddragelse af frivillige observatører.

På flagermusjagt i måneskin

Danmarks Naturfredningsforening og Center for Park og Natur skabte kontakten til de frivillige borgere, der alle valgte at bruge minimum to nætter i juli måned på at registrere flagermus i grønne områder nær deres bolig. De frivillige blev, inden de skulle i marken, indkaldt til et orienteringsmøde, hvor en fagperson fortalte om flagermus og overvågning af dyrene. Samtidigt fik de udleveret kort over deres registreringsområder og flagermusdetektorer.

På flagermusjagten fandt de flere kolonier af brunflagermus. Brunflagermusen yngler udelukkende i træer, så lokaliseringen af deres ynglesteder er afgørende for beskyttelsen af arten i Københavns grønne områder. Hvis en frivillig mente, at der kunne være tale om en koloni, blev området eftertjekket af specialister.

De frivillige deltagere havde stort personligt udbytte af at deltage i projektet, som også var genstand for positiv opmærksomhed fra medier og offentlighed. Flere af de frivillige har ytret, at de gerne vil være med i et lignende projekt en anden gang.

Rutine for bedre resultater

Udbyttet af undersøgelsen kan forøges ved yderligere praktisk træning af de frivillige deltagere. Det gælder både træning i brug af flagermusdetektor og tolkning af observationer. Man bør besøge en kendt koloni med de frivillige en aften på det optimale tidspunkt, så de lærer, hvad der skal lyttes efter.

Der vil også fremover være behov for lokalisering af yngle- og rastesteder for flagermus i træer i kommunale områder. Hvis der etableres et flerårigt samarbejde mellem kommunen og en gruppe frivillige, kan det løbende behov for lokalisering af disse træer dækkes, samtidig med at de frivillige opnår en større rutine. Dette kan fx iværksættes i regi af et partnerskab mellem forvaltningen og foreninger om frivillig naturovervågning af flagermus for borgerne.

Projektet er gennemført i et samarbejde mellem Center for Park og Natur, Zoologisk Museum, Danmarks Naturfredningsforening og konsulentfirmaet Amphi Consult.

DER VIL OGSÅ FREMOMER VÆRE BEHOV FOR LOKALISERING AF YNGLE- OG RASTESTEDER FOR FLAGERMUS I TRÆER I KOMMUNALE OMRÅDER. HVIS DER ETABLERES ET FLERÅRIGT SAMARBEJDE MELLEM KØBENHAVNS KOMMUNE OG EN GRUPPE FRIVILLIGE, KAN DET LØBENDE BEHOV FOR LOKALISERING AF DISSE TRÆER DÆKKES, SAMTIDIG MED AT DE FRIVILLIGE OPNÅR EN STØRRE RUTINE.

LESLÅNING PÅ DAMHUSENGEN I VANLØSE

I følge Per Stengade så startede det hele for ca. 10 år siden, hvor Damhusengen fremstod tilgroet og noget forsømt. Det fik en gruppe borgere til at starte "Enggruppen". Enggruppen ville være med til at fremme borgernes naturoplevelser og skabe et forum for de mange forskellige brugergrupper og foreninger, som bruger Damhusengen, herunder fodboldspillere, hundelufftere, beboerforeninger mfl.

For nogle år siden begyndte nogle af Enggruppens medlemmer at slå dele af Damhusengen med le. Københavns Kommune slår Damhusengen, men der er stadig dele af engen, der ikke slås, og det resulterer i, at tidsler og andet ukrudt breder sig, hvis det ikke bliver holdt nede. Til en start lånte Enggruppen leer af Danmarks Naturfredningsforening, men nu har de selv indkøbt leer og arbejder på at skaffe nok interesserede til at oprette et høsletlaug.

Der er en stigende interesse fra folk, der ønsker at være med til at slå engen med le. Når Enggruppen er ude at høste med leen, så trækker det nysgerrige til. I forbindelse med det årlige Damhustræf, sørgede Enggruppen for, at interesserede kunne prøve at bruge en le. Det har nemlig vist sig at være en god måde at skaffe flere frivillige på.

Spændende at gøre en forskel

Per Stengade er selv aktiv i forskellige sammenhænge. Han

er formand for Enggruppen, sidder i Vanløse Lokaludvalg og i det lokale parkbrugerråd. Det er tidskrævende at gå ind i den form for frivilligt arbejde med at koordinere både de forskellige grønne/bruger interesser og miljøarbejde. Samtidig er det også tilfredsstillende at være med til at få det hele til at fungere til fælles glæde.

For Per Stengade er det spændende at være med til at gøre en forskel. Han oplever, at folk i Enggruppen er glade for de forskellige arrangementer, og at der er fokus på brugernes forskellige interesser. Og så er det tit sådan, at ildsjæle tiltrækker andre ildsjæle.

Der er et løbende samarbejde med både den ansvarlige områdechef og parkforvalteren i Center for Park og Natur. Det er både, når det gælder Enggruppens aktiviteter og ønsker til områdets udvikling og via det parkbrugerråd, der er i gang med at udarbejde en plejeplan for området.

DER ER EN STIGENDE INTERESSE FRA FOLK, DER ØNSKER, AT VÆRE MED TIL AT SLÅ ENGEN MED LE. NÅR ENGRUPPEN ER UDE AT HØSTE MED LEEN, SÅ TRÆKKER DET NYSGERRIGE TIL. I FORBINDELSE MED DET ÅRLIGE DAMHUSTRÆF, SØRGEDE ENGRUPPEN FOR, AT INTERESSEREDE KUNNE PRØVE AT BRUGE EN LE. DET HAR NEMLIG VIST SIG AT VÆRE EN GOD MÅDE AT SKAFFE FLERE FRIVILLIGE PÅ.

BORDTENNIS I DET FRI

Anders Find er en passioneret bordtennisspiller, og det var i forbindelse med et besøg i Berlin, at han oplevede, hvordan bordtennis, der traditionelt er en typisk indendørssport, kunne flyttes udenfor og gøres til en del af byens liv. Da han kom hjem til Danmark, var det oplagt, at han ville arbejde for at få udendørs bordtennis til København.

Berlinsk bordtennis

Det startede helt tilfældigt. Fotojournaliststuderende Anders Find var i Berlin i marts 2009, og det var her, idéen om at få udendørs bordtennis til København opstod. I maj var han i gang med at finde en designer, som kunne hjælpe med at udvikle det udendørs bordtennisbord og fandt via nettet frem til møbeldesigner Troels Øder Hansen. Tanken var, at udover det sociale element i bordtennis, så skulle bordet også være en æstetisk oplevelse. Og så gik det hurtigt. I august, et halvt år efter at Anders fik idéen, var de første specialdesignede bordtennisborde opstillet på Sønder Boulevard og udsmykket af forskellige kunstnere. Kommer man forbi bordtennisbordene på Sønder Boulevard og får lyst til et spil bordtennis, så er det muligt at låne bats hos nogle af gadens kiosker og cafeer.

I løbet af det sidste år har bordene lige så stille spredt sig over byen, og i dag er der 27 steder med mulighed for et udendørs spil bordtennis, og flere er på vej.

For 700 kilo bord

I begyndelsen tog det rigtig meget tid at få styr på alle de praktiske ting, der skal være på plads inden bordtennisbordet, der vejer 700 kg, kunne opstilles. For det er ikke lige til at flytte på, når det først er placeret. Noget af det mest udfor-

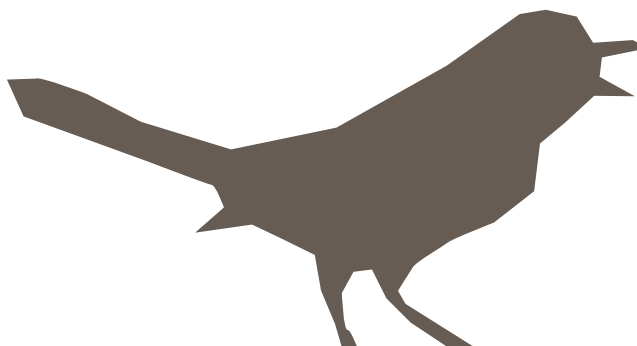
drende og tidskrævende var at få de nødvendige tilladelser på plads. Den erfaring har betydet, at det i dag er køberen af et bordtennisbord, der selv skal skaffe de nødvendige tilladelser til at opstille bordet.

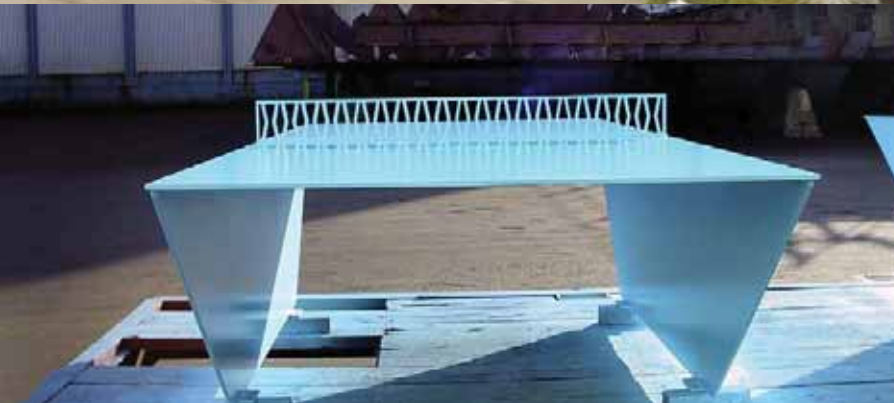
Sommerhygge og københavnpris

Anders Find fortæller, at det er den vildeste oplevelse at gå gennem byen en sommerdag og se alle de glade mennesker, der er i gang med at spille bordtennis og hygge sig med vennerne. Det bekræfter ham i, at det godt kan lade sig gøre at få en god idé til at blive til virkelighed.

Ved siden af uddannelsen til fotojournalist, har Anders Finds idé med udendørs bordtennis udviklet sig til virksomheden Ping Out, der producerer udendørs bordtennisborde på bestilling. Derudover vandt de i 2010 årets KPH Award. En pris, der er indstiftet af Københavns Projekthus, for at premiere projekter med et socialt sigte, der skaber begejstring i byen og er skabt af unge i København.

Hele projektet med udvikling og opstilling af de første udendørs bordtennisborde blev støttet af Vesterbro Lokaludvalg med 50.000 kr.

TANKEN VAR, AT UDOVER DET SOCIALE ELEMENT I BORDTENNIS, SÅ SKULLE BORDET OGSÅ VÆRE EN ÆSTETISK OPLEVELSE. OG SÅ GIK DET HURTIGT. I AUGUST, ET HALVT ÅR EFTER AT ANDERS FIK IDÉEN, VAR DE FØRSTE SPECIALDESIGNEDE BORDTENNISBORDE OPSTILLET PÅ SØNDER BOULEVARD OG UDSMYKKET AF FORSKELLIGE KUNSTNERE.

MINK I UTTERSLEV MOSE

Poul Kannik fortæller, at for et par år siden fik Storkøbenhavns Jagtforening en henvendelse fra Center for Park og Natur, fordi der var et stigende problem med mink i Utterslev Mose. Minken foretrækker at leve ved vandløb, søer og moser med en frodig bevoksning på bredderne og er en fantastisk svømmer, hvilket betyder, at den kan udrydde vandfuglene i sit territorium.

Minken hører til de invasive arter og skal reguleres hele året, da den er uønsket i den danske natur. I Utterslev Mose forsøger jægere at indfange minkene i opsatte fælder. Efter de første par år med minkfælder var projektet ved at lukke ned, fordi flere af jægerne faldt fra. Men i efteråret 2010 startede Poul Kannik og en kollega fra jagtklubben op igen, og de tilses nu de udsatte fælder.

Kommunen har stillet fælder til rådighed. Fælderne bliver flyttet rundt efter, hvor der er sandsynlighed for at minken færdes, og tilses hver 3. dag. Minkene bliver lokket til fælderne af duften fra den udlagte lokkemad, som fx er makrelguf eller fiskeaffald. Går der et dyr i fælden, så sender fælden

automatisk en SMS med besked til jægeren, der så tager ud til fælden og afliver minken.

For Poul Kannik handler det ikke kun om jagt men også om at passe på naturen. En jægers opgave er også at bekæmpe skadedyr og invasive arter, der truer den naturlige bestand.

Poul Kannik ser det også som en vigtig opgave at være med til at udbrede budskabet om hvad det vil sige at være jæger. Derfor har han blandt andet deltaget i Mosens dag, hvor mange af de besøgende fik en god snak om de mange aspekter ved at være jæger.

EN JÆGERS OPGAVE ER OGSÅ AT BEKÆMPE SKADEDYR OG INVASIVE ARTER, DER TRUER DEN NATURLIGE BESTAND. POUL KANNIK SER DET OGSÅ SOM EN VIGTIG OPGAVE AT VÆRE MED TIL AT UDBREDE BUDSKABET OM HVAD DET VIL SIGE AT VÆRE JÆGER. DERFOR HAR HAN BLANDT ANDET DELTAGET I MOSENS DAG, HVOR MANGE AF DE BESØGENDE FIK EN GOD SNAK OM DE MANGE ASPEKTER VED AT VÆRE JÆGER.

FÅR I UTTERSLEV MOSE

Kirstine Hjort Lorenzen, formand for Utterslev Græsningslaug, fortæller at Utterslev Græsningslaug oprindeligt blev startet af den tidligere formand. Han var rundt i kvarteret for at stemme dørklokker og fortælle om idéen med at holde får på et ledigt græsareal ved siden af naturværkstedet Strejf. Det lykkedes ham at få 10-12 familier med på idéen, og siden er foreningen Utterslev Græsningslaug dannet.

Gennem årene har der været lidt udskiftning i familierne, og der er kommet en ny formand til. I dag er der 17 familier og en børnehave, som passer de ni moderfår og deres lam hele sommeren. Kirstine Hjort Lorenzen og hendes familie er nogle af dem, der har været med fra starten.

To ugers dyrepasning

I den periode, hvor fårene græsser ved Utterslev Mose, har hver familie to uger, hvor de er ansvarlige for pasning af dyrene. Rent praktisk betyder det, at de skal forbi en gang om dagen for at se til fårene. Om vinteren står moderfårene hos en landmand. Når det bliver forår, og fårene har fået lam, hentes dyrene og sættes ud på græs. Når det bliver efterår, transporteres dyrene tilbage til landmanden.

Naturen ind i byen

Det har været en måde at få naturen ind i byen, og det har især været for at give børnene en mulighed for at opleve dyrene og være med til at passe dem. Samtidigt er det også med til at give et fællesskab med andre familier i kvarteret. Et par gange om året holdes der sociale arrangementer for at markere, at fårene sættes ud, og der slagtes sidst på sæsonen.

Det er oplevelserne med dyrene, der er den vigtigste grund til at være med. Græsningslauget deltager også i det årlige arrangement "Mosens Dag", hvor der fortæles om, hvordan det er at holde får. Fårenes afgræsning er med til at holde græs og ukrudt nede og er samtidigt en god oplevelse for de familier, der passer fårene, men også for de mange mennesker, der på forskellig vis bruger området.

Gode aftaler med kommunen

Kommunen har indhegnet det område, hvor fårene går og sørget for adgang til vand. Hvis der fx opstår problemer med hegnet, kontaktes Center for Park og Natur for at få løst problemet. Der har hele vejen igennem været en god kontakt til kommunen. Der tegnes femårige kontrakter med græsningslauget for et symbolsk beløb. Den første kontrakt er genforhandlet.

DET HAR VÆRET EN MÅDE AT FÅ NATUREN IND I BYEN, OG DET HAR ISÆR VÆRET FOR AT GIVE BØRNENE EN MULIGHED FOR AT OPLEVE DYRENE OG VÆRE MED TIL AT PASSE DEM. SAMTIDIGT ER DET OGSÅ MED TIL AT GIVE ET FÆLLESSKAB MED ANDRE FAMILIER I KVARTERET.

TENDENSER INDEN FOR FRIVILLIGHED

// DIREKTØR LARS JANNICK JOHANSEN, Social Capital

Ifølge administrerende direktør Lars Jannick Johansen fra Social Capital er Center for Park og Naturs fokus på frivillighed en del af en større trend, hvor det offentlige sætter fokus på frivilligt arbejde. I hele den vestlige verden ses der i øjeblikket en stigende interesse i samfundet for at inddrage borgerne og styrke civilsamfundet.

Socialforskningsinstituttet (SFI) har lavet en undersøgelse, der viser, at 35 % af befolkningen har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Samtidig har Socialministeren en vision om, at 50 % af danskerne deltager i frivilligt arbejde i 2020.

Den stigende interesse for frivilligt arbejde kan ses som et forsøg på at styrke lokalsamfundet, fordi den frivillige indsats oftest foregår lokalt og handler om mennesker, der gør en indsats for at løfte de menneskelige ressourcer i deres by eller i deres kvarter.

Unge og frivillighed

En anden trend, der ses i øjeblikket, er den stigende interesse blandt unge for frivilligt arbejde. Det er blevet in at være frivillig. Ungdommens Røde Kors (URK) har de seneste tre år oplevet tæt på en fordobling af unge, der gerne vil lave frivilligt arbejde. I 2006 fik organisationen henvendelser fra cirka 1.800 unge, og tre år senere var tallet steget til omkring 3.000. Udover at det frivillige arbejde pynter på de unges cv, så oplever de også, at frivilligt arbejde kan give dem nye kompetencer. Samtidig styrker det identiteten at være med til at gøre en forskel for andre.

Rekruttering af frivillige via elektroniske medier

Flere undersøgelser viser, at de fleste kommer i gang med at arbejde frivilligt, når de enten bliver opfordret eller valgt til

det. Det kan også være i kraft af interesse for en særlig sag, en aktivitet eller en pårørendes situation. Mange forældre arbejder også frivilligt i forbindelse med deres børns daginstitution, skole og fritidsinteresser.

Men der er også nye rekrutteringsmetoder, der vinder frem. Elektroniske medier som fx Facebook, er et eksempel på moderne teknologi, der tilbyder de frivillige en anden form for mødested og en anden form for fællesskab. Det er en form for frivillighed, som åbner op for nye former for frivillige opgaver, der fx kan udføres helt eller delvist via internettet. Undersøgelser viser, at nogle af de væsentligste forklaringer på, at folk ikke laver frivilligt arbejde, er manglen på tid, eller at de hellere vil bruge tiden på noget andet. For den gruppe kan den virtuelle frivillighed være attraktiv.

Frivillig i det fri

Ifølge Lars Jannick Johansen er der et stort potentiale i forbindelse med frivilligt arbejde i det fri. Der er i øjeblikket stort fokus på klimaforandringer og den enkeltes miljømæssige ansvar, og samtidigt har grønne områder nogle særlige kvaliteter. De grønne områder kan kombineres med en lang række forskellige interesser fx at være ude i naturen, sundhed, aktiviteter enten sammen med børn eller andre former for interessefællesskaber, og så er der gode muligheder for bevægelse.

DEN STIGENDE INTERESSE FOR FRIVILLIGT ARBEJDE KAN SES SOM ET FORSØG PÅ AT STYRKE LOKALSAMFUNDET, FORDI DEN FRIVILLIGE INDSATS OFTEST FOREGÅR LOKALT OG HANDLER OM MENNESKER, DER GØR EN INDSATS FOR AT LØFTE DE MENNESKELIGE RESSOURCER I DERES BY ELLER I DERES KVARTER.

REN BY ÅRHUS

// PROJEKLEDER PERNILLE THORMANN VILLESSEN, Århus Kommune

Århus Kommune har de seneste 10 år oplevet en markant stigning i mængden af henkastet affald. I 2008 iværksatte kommunen projektet Ren By Århus, der prøver at ændre holdningen til skrald hos århusianerne – både borgere, erhvervsliv og internt i kommunen. Alle skal blive bedre til at passe på byen og rydde op efter sig selv.

Samtidig er projekt Ren By Århus med til at synliggøre, hvor mange penge kommunen årligt bruger på skrald – og hvad borgerne i stedet kunne have fået for pengene.

Ren By Århus har på forskellig vis inspireret borgere til gode initiativer, der har gjort en positiv forskel lokalt. Alle kan gøre lidt og ved at deltage aktivt, så oplever man at være med til at ændre noget. Kort fortalt skal borgere og erhvervsliv få en forståelse for problemet, dernæst en forståelse af at de selv er en del af løsningen.

→ NORSGADE TAGER SKRALDET

Hvad stiller man op, hvis man ikke er helt tilfreds med kommunens rengøring i en gade? En gruppe beboere i Norsgade var utilfredse med Århus Kommunes niveau for rengøring og endte med selv at gribe kosten. Det har været så stor en succes, at 10-20 beboere i de sidste fem år er mødtes en gang om måneden til fælles gaderengøring.

Fej foran naboens dør

Norsgade har fundet et stærkt arbejdskoncept, så der holdes rent i gaden. Det har vist sig, at når gaden er ren, så smides der også mindre skrald. At mødes en gang om måneden med naboerne om et meningsfyldt fælles projekt er også noget, der er godt for gadens sociale liv og det gode naboskab. For at det skal være sikkert for både voksne og børn, lukkes gaden af, når der fejles.

Århus Kommune har støttet projektet med uddannelse, så fejeteamet kan håndtere farligt skrald og udstyr som koste og sække, og kommunen har via pressen fortalt den gode historie om Norsgade. En beboer har fået et firma til at sponsorere en kasse kitler til fejeteamet, og der er tilmed kommet logo på kitlerne "Norsgade – Vores Gade".

Drejebog over Norsgademodellen

Resultatet taler for sig selv: I dag er Norsgade en af de rene gader i Århus. Ren By Århus er ved at undersøge, om der kan laves en drejebog over Norsgademodellen. Drejebogen skal fortælle den gode historie om, hvad et gadefejerprojekt kan få af betydning for miljøet og det sociale sammenhold i gaden. Tanken er, at bogen kan deles ud til andre grundejer-

foreninger, kvarterer osv. som inspiration til, hvordan man kommer til at kende hinanden på vejen, samtidig med, at man laver meningsfyldt arbejde.

→ REN SKOLE LÆRER BØRN I ÅRHUS OM SKRALD

Projektet Ren Skole er et partnerskab mellem Ren By Århus og Højbjergskolen. Det blev startet på initiativ fra skolens forældrebestyrelse.

Der lå ofte meget skrald omkring skolen og et grønt område i nærheden af skolen. Tanken bag projektet var derfor, at både skolen og de omkringliggende områder skulle blive et rarere og renere sted at være for både børn og voksne.

For at få både lærere og elever til at tage ansvar for Ren Skole-projektet, blev skolen og det grønne område opdelt i mindre områder. Hver klasse fik i et år ansvar for et område, hvor de skulle samle skrald. Det gav børnene en oplevelse af ejerskab og var en god mulighed for at komme ud og være aktiv i 10 min. i ny og næ. Lærerne fik også områder, som de var ansvarlige for. Det har givet en god og sjov konkurrence mellem elever og lærere: Hvem har det rene område?

Gode affaldsvaner i skole og hjem

Ren By Århus har støttet projektet med skolemateriale, der er tilpasset forskellige klassetrin, og har hjulpet skolen med retningslinjer for sikkerhed og affaldssortering.

Da projektet startede, fik eleverne et brev med hjem til forældrene med en opfordring om at tale sammen om gode affaldsvaner. Undervejs har der været forskellige projekter, som børn og forældre i fællesskab har arbejdet med, og der kommer løbende nye fælles projekter til. Ren Skole har givet børnene en forståelse af, hvorfor man ikke skal smide sit skrald, og at alle har et ansvar for en ren by.

→ MUSLIMER I DIALOG GÅR TIL KAMP MOD SKRALDET

Foreningen Muslimer i Dialog kontaktede Ren By i Århus Kommune. Foreningen havde en idé til et fælles arrangement med at indsamle skrald og sammen skabe synlighed om den gode historie i Gjellerup.

NÅR BØRNENE FORTÆLLER OM DERES SKRALDESAMPLEROPLEVELSER, ER DE GODE AMBASSADØRER FOR, AT ALLE KAN VÆRE MED TIL AT GØRE EN FORSKEL.

Omkring 40 børn deltog i arrangementet med at samle skrald, og udover de fælles oplevelser i løbet af dagen, så endte arrangementet med, at børnenes forældre kom med hjemmelavet mad og der var hyggelig fællesspisning i det fri.

Gode skraldeambassadører

Når børnene fortæller om deres skraldesamleroplevelser, er de gode ambassadører for, at alle kan være med til at gøre en forskel.

For projektet Ren By og Århus Kommune har det været po-

sitivt at få hjælp til at holde byen ren og en god oplevelse at blive kontaktet af en lokal gruppe borgere, der gerne vil gøre en forskel og har en forståelse for, at de er en del af løsningen på mindre skrald i byen.

Muslimere i Dialog er en forening, som gerne vil tage ansvar og vise, at det at bo i Danmark også handler om at involvere sig aktivt i samfundet og være et forbillede for andre.

→ LÆS MERE:

www.renbyaarhus.dk

I SAMARBEJDE MED ET FIRMA MED SPECIALE I UDENDØRS MOTIONSUDSTYR AFHOLDT BORGERNE EN DESIGN-WORKSHOP OG VAR DEREFTER OGSÅ INVOLVEREDE I STORE DELE AF ETABLERINGEN AF PLADSEN. I AUGUST 2009 KUNNE FAMILIESUNDHEDSPLADSEN INDVIES AF BEBOERFORENINGEN. RIGTIG MANGE ESKILSTRUP-BORGERE VAR MED OG BLEV INSTRUERET I BRUGEN AF REDSKABERNE.

NY FAMILIESUNDHEDSPLADS I ESKILSTRUP

// Ph.D. STUDERENDE JULIE FRØIK MOLIN, Københavns Universitet, LIFE

Eskilstrup på det nordlige Falster er en landsby i Guldborgsund Kommune med knap 1200 indbyggere. Kommunen og Eskilstrup blev valgt som case for et specialeprojekt om 'Sundhedsfremmende landskabsplanlægning'. Det førte til, at frivillige fra lokalsamfundet var involverede i planlægning, etablering og drift af en familiesundhedsplads i landsbyen.

Fra borgermøde til indvielse

Processen blev sat i gang med et borgermøde, som skulle sætte fokus på sundheden blandt borgerne og mulighederne for at bruge udearealerne i landsbyen på en mere aktiv måde. På mødet havde borgerne mulighed for at komme med deres ønsker for udviklingen af Eskilstrups grønne områder. Idéerne blev brugt som input i specialeprojektet.

Efter specialeprojektets afslutning arrangerede den lokale beboerforening endnu et møde, hvor forslaget til udviklingen af landsbyen blev fremlagt. På mødet var der også repræsentanter fra Guldborgsund Kommune, som deltog i debatten om, hvordan dele af planen kunne udføres. På den baggrund udarbejdede borgerne og kommunen i samarbejde en ansøgning om fondsmidler til at renovere et nedslidt legeområde i landsbyens østlige del. Ansøgningen resulterede i 130.000 kr. til at omdanne stedet til en 'familiesundhedsplads' med udendørs motionsredskaber.

Herfra overtog borgerne projektet. I samarbejde med et firma med speciale i udendørs motionsudstyr afholdt borgerne en design-workshop og var derefter også involverede i store dele af etableringen af pladsen. I august 2009 kunne familiesundhedspladsen indvies af beboerforeningen. Rigtig mange Eskilstrupborgere var med og blev instrueret i brugen af redskaberne.

I dag bliver pladsen primært vedligeholdt af de lokale borgere, der har lavet en turnusordning for hvem, der gør hvad og hvornår. Beboerforeningen har stadig ambitioner om at søge nye fondsmidler til at gennemføre andre dele af planen.

Organiserede ildsjæle

Processen har i høj grad været båret af nogle få lokale ildsjæles engagement og af, at borgerne i forvejen kendte hinanden og havde erfaring med at organisere projekter i lokalsamfundet. Guldborgsund Kommune var med til at kickstarte processen ved at sætte fokus på sundhed og landsbyens udvikling og ved at bidrage med støtte til at søge fondsmidler. Desuden har specialet om udviklingen af landsbyens grønne områder fungeret som et godt udgangspunkt for dialog mellem kommune og borgere såvel som borgerne imellem.

Mod på nye projekter

Indtil videre er projektet en succes, og processen er gået nogenlunde problemfrit, fordi lokale kræfter har lagt en masse energi i det. Engagementet omkring familiesundhedspladsen er imidlertid dalende. Det er fx en udfordring at sikre kontinuitet i vedligeholdelsesindsatsen. Omvendt lader det til, at borgerne har mod på at gå i gang med nye projekter på baggrund af historien om familiesundhedspladsen.

GIV NATUREN EN HÅND

// SEKTIONSLEDER NICK LEYSSAC, Danmarks Naturfredningsforening

Projektet 'Giv naturen en hånd' vil gøre naturpleje til en folkesag og motivere almindelige mennesker til at tage ansvar for naturen. Danmarks Naturfredningsforening ønsker at gøre befolkningen opmærksomme på behovet for naturpleje og samtidig hjælpe den trængte natur. Projektet er startet i 2008 og alene i 2010 blev der afholdt 25 naturplejearrangementer med i alt 500 deltagere.

I gamle dage sørgede landbruget for at holde naturområderne åbne, og mange af de rigeste naturtyper kræver, at området græsses eller holdes fri for større træer. I dag har vi ikke længere får og geder til at spise af lyngheden eller kvier og kalve til at gå på vores enge. Derfor gror mange naturtyper til, og når engen bliver til skov eller heden til krat, forsvinder både naturskønhed og levesteder for dyr og planter.

Hvis vi ønsker at opleve disse naturtyper og beholde levesteder for planter og dyr, skal vi pleje naturtyperne. Danmarks Naturfredningsforening mener, at naturpleje bør være en folkesag. Samtidig med, at mennesker med sav, ørnenæb og le hjælper naturen, formidler frivillige fra Danmarks Naturfredningsforening fordelene ved naturpleje, så mennesker, der gerne vil gøre en forskel oplever, hvordan de kan give naturen en hjælpende hånd.

Lyst til høsletlaug og kogræsserforeninger

Lysten er den eneste forudsætning for at være med. Projekterne er rettet mod en bred målgruppe, hvor både voksne og børn kan deltage. Det er oftest meget konkrete aktiviteter, der kan udføres af de fleste. Danmarks Naturfredningsforening har redskaber til naturpleje, og vil meget gerne inspirere til dannelse af frivillige høsletlaug eller kogræsserforeninger, der kan videreføre indsatsen gennem konkrete arrangementer i "Giv naturen en hånd".

Ejerskab hos deltagerne

Det er et stort arbejde at organisere de frivillige aktiviteter, men det synes klart, at det er aktiviteterne, der får folk til at møde op og deltage. Det er ligeså vigtigt, at frivilligt arbejde også er en samlende social aktivitet, da det får deltagerne til at komme igen. Både kommuner og statslige myndigheder er meget interesserede i frivilligt arbejde, og alle er enige om, at frivilligt arbejde og deltagelse i naturprojekter skaber ejerskab og viden hos deltagerne.

Træk en rod på Melby Overdrev

Arrangementet blev afholdt i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen, og over 100 mennesker mødte frem. De rev fyrre- og birketræer op med rod ved hjælp af knofedt og spader. Siden har flere hundrede glade mennesker hjulpet heden, når der afholdes et nyt arrangement. Hver gang bliver 10-15 hektar ryddet. Arbejdet gør en stor forskel, da overdrevet bedst bevares, hvis det jævnligt ryddes for træer.

→ LÆS MERE:

www.givnaturenenaand.dk

DET ER ET STORT ARBEJDE AT ORGANISERE DE FRIVILLIGE AKTIVITETER, MEN DET SYNES KLART, AT DET ER AKTIVITETERNE, DER FÅR FOLK TIL AT MØDE OP OG DELTAGE. DET ER LIGESÅ VIGTIGT, AT FRIVILLIGT ARBEJDE OGSÅ ER EN SAMLENDE SOCIAL AKTIVITET, DA DET FÅR DELTAGERNE TIL AT KOMME IGEN.

**HVIS AREALERNE INDRETTES MED MIDLERTIDIGE
AKTIVITETER, SKABES DER LIV I OMRÅDET, OG DERMED
BLIVER BÅDE DE ALLEREDE BEBYGGEDE OG DE ENDNU
UBEBYGGEDE AREALER MERE ATTRAKTIVE.**

BY & HAVN // UDVIKLINGSCHEF, BYLIV RIKKE FAABORG JARMER, By & Havn

By og Havn er et byudviklingsselskab, hvis formål er at udvikle arealerne i Ørestad og Københavns Havn. By og Havn har en afdeling, kaldet Byliv, hvis formål er at være katalysator for byliv i de nye områder, så områderne får identitet og bliver attraktive.

Som en del af opgaven arbejder Byliv med midlertidige byrum, bl.a. i forbindelse med de arealer og grunde, der endnu ikke er solgt. Hvis arealerne indrettes med midlertidige aktiviteter, skabes der liv i området, og dermed bliver både de allerede bebyggede og de endnu ubebyggede arealer mere attraktive. Det midlertidige kan være kunstværker, som set ved DR-grunden, Klimaskoven i Ørestad Syd eller Plug N Play, der er en midlertidig urban aktivitetspark.

Byliv arbejder sammen med frivillige ud fra en strategi om, at byliv vokser nedefra. De frivillige skal tilbydes attraktive rammer - nogle projekter skal støttes økonomisk, andre projekter kræver hjælp til koordinering, fundraising m.v. Som regel indgås en skriftlig aftale mellem By & Havn og den frivillige part, hvor begge parter bliver tilgodeset i en slags win-win aftale. Af aftalen fremgår det, at projektet er midlertidigt, og de frivillige skriver under på, at de er indforståede med at flytte, hvis en byherre skal overtage grunden.

De urbane haver

Foreningen Ørestad Urbane Haver (tidligere Mobile Øko-haver) blev stiftet i 2005, og de er en af de første foreninger i Ørestad. Ørestad Urbane Haver er en forening, der eksperimenterer med små haver i byens rum, hvor københavnere kan mødes for at dyrke blomster, grøntsager og urter. Foreningen har omkring 60 små haver, der er placeret i den nordøstlige del af Plug N Play-anlægget og danner deres egen fredelige oase. Haverne er anlagt uden skure og faste installationer.

Foreningen står for alt det praktiske med indkøb af redskaber, skurvogn, borde og bænke samt opmåling og fordeling af arealet m.m. Foreningen arrangerer også temadage med fokus på havebrug, økologi og miljø.

By & Havn har siden foreningens opstart hjulpet med klargøring af arealet, hvor haverne har været placeret samt etablering af vand m.m. Byudviklingspuljen, under Københavns Kommune samt Agendacenter Amager har støttet projektet økonomisk.

Krav til økologi

Havelejerne skal hverken være landmænd eller andet for at

få lov til at dyrke et lod. De skal blot have lyst til at dyrke et stykke jord og høste det, som de får ud af deres anstrengelser.

Men havelejerne forpligter sig til at dyrke økologisk og må derfor hverken anvende kunstgødning eller pesticider. Men det er helt op til den enkelte havelejer at bestemme, hvad de vil plante. Havelejerne skal naturligvis holde haven og som minimum fjerne ukrudt og tilså jorden med jordforbedrende afgrøde.

Det koster 200 kr. om året at være medlem. Medlemskabet giver råderet over ca. 15 m² jord, og havelejerne har lov til at dyrke arealet et år ad gangen, og som udgangspunkt beholder medlemmerne den jord, de har dyrket ét år, næste år.

Foreningen Ørestad Urbane Haver sørger for fælles faciliteter, opbevaring af haveredskaber m.m. i en opstillet container. Områderne skal fremstå midlertidige, og derfor er det et krav, at havelejerne ikke bygger skure eller andet på havelodderne. Det er en forudsætning, at arealerne kan ryddes, hvis der viser sig interesserede bygherrer.

LOKALE GRØNNE PARTNERSKABER

// KONSULENT RIKKE DAMM, Friluftsrådet

Søg tilskud til frivillige lokalt forankrede frilufts- og naturprojekter. Friluftsrådet har sammen med Kommunernes Landsforening, Danmarks Naturfredningsforening og Miljøministeriet ved Skov- og Naturstyrelsen, indgået en samarbejdsaftale om lokale grønne partnerskaber i perioden 2010-2015.

Hensigten med aftalen er at understøtte projekter, som bidrager til at skabe lokalt ansvar for naturen, og hvor borgerne involveres, så de får mest mulig glæde af naturen og de mange muligheder for oplevelser.

Hvad er et Lokalt Grønt Partnerskab?

Et grønt partnerskab indgås af mindst to parter (lokale foreninger, borgergrupper, lodsejere, institutioner, virksomheder eller kommuner), som har et ønske om i fællesskab at gennemføre et lokalt projekt. Projektet skal omhandle forbedring af naturen, forbedring af mulighederne for friluftsliv samt styrkelse af formidling og viden om natur.

Projektet skal bygge på et ligeværdigt og forpligtende samarbejde. Alle parter bidrager med enten penge, brug af arealer og bygninger eller frivilligt ulønnet arbejde. Derudover skal projektet have folkelig inddragelse, dvs. foreninger, organisationer eller andre aktører skal bidrage med frivillige ulønnede arbejdstimer. Sidst skal projektet have lokal opbakning, hvor kommunens Grønne Råd (eller tilsvarende) skal sige god for projektet.

Hvor kan der søges om tilskud til Lokale Grønne Partnerskaber?

Der kan søges om støtte fra Miljøministeriets pulje til grønne partnerskaber, hvor der er afsat 5 mio. kr. om året i perioden 2010-2015. For mere information, vejledning og ansøgnings-skemaer se www.gronnepartnerskaber.dk.

Friluftsrådet kan også give tilskud til lokale projekter, der ligger inden for rammerne af tips- og lottomidler til friluftslivet. Disse tipsmidler prioriterer projekter, som bidrager til befolkningens naturforståelse gennem friluftaktiviteter. Læs mere på www.friluftsradet.dk/349.

På de to hjemmesider kan der også hentes inspiration ved at læse om allerede støttede projekter. Endelig kan der søges om medfinansiering hos kommunerne, fonde og lokale erhvervsdrivende.

Eksempler på Lokale Grønne Partnerskaber

Puljen til grønne partnerskaber har i forrige aftaleperiode (2007-2009) bevilget godt 50 mio. kr. i støtte til 133 projekter

i 65 kommuner. Fra tipsmidlerne er der givet 11,5 mio. kr. i tilskud fordelt på 76 projekter.

SKOVBIPROJEKT PÅ BORNHOLM (2009): Projektet skal forbedre skovens biodiversitet gennem bedre bestøvning, fremme brugen af udryddelsestruede nordiske honningbier samt fremme forståelsen for skovens økologi gennem etablering af demonstrationsbigårde, oplysningsmaterialer og naturvejledning. Projektet er et grønt partnerskab mellem Bornholms Regionskommune, Skov- og Naturstyrelsen, Forskningscenter Flakkebjerg, Bornholms Biavlforening og Danmarks Naturfredningsforening.

KROGERUP SUNDHED OG NATUR (2009): Projektet vil skabe en fælles formidlingsplatform i krydsfeltet mellem natur, friluftsliv, bevægelse og sund kost på Krøgerup Avlsgaard i Humlebæk. Projektets parallelle hovedforløb er: Uddannelse af tosprogede naturvejledere, mobil naturlegeplads og økobase inkl. kåte, kogræsserlaug, mobil motionsbane/tarzanbane, generationer på tværs i køkkenhaverne samt træning, naturoplevelser, have og naturpleje. Projektet er et grønt partnerskab mellem Aarstiderne A/S, Fredensborg Kommunes Center for Forebyggelse og Sundhedsfremme og Skov- og Naturstyrelsen Øresund.

LOKALE NATURBASER: FRILUFTSLIV, SUNDHED OG LÆRING FOR LIVET (2010): Gennem 10 borgergrupper opbygges et netværk af 10 naturbaser. Formålet er at øge muligheden for det daglige friluftsliv samt forbedre faciliteterne for udeundervisning. På hver base vil der være ly for vejret samt lånemulighed for grej og naturundersøgelsesudstyr. Vedligeholdelse sker i et samarbejde mellem Parkafdelingen og de frivillige. Projektet er et grønt partnerskab mellem Næstved Kommune, Fjordhuset i Karrebæksminde samt lokale børne- og ungdomsforeninger.

MANDEMARKE GRØN PLAN (2009): Projektet vil skabe bedre betingelser for friluftsliv ved, at naturområder forbedres og formidlingen om dem styrkes. Projektet omfatter naturgenopretning af mose, renovering af areal ved gadekær, etablering af rasteplads samt formidling af lokal natur- og kulturhistorie. Projektet er et grønt partnerskab mellem Mandemarked Bylaug, Vordingborg Kommune og Skov- og Naturstyrelsen.

HVORDAN KOMMER JEG I GANG MED FRIVILLIGHED I DET FRI?

Vi håber, at du er blevet inspireret af eksemplerne her i kataloget. Frivillighed skal selvsagt komme frivilligt – og hvis du brænder for at gøre en indsats i det fri, vil vi meget gerne høre om din idé og hjælpe dig med at gøre idéen til virkelighed.

Har du en idé til et konkret frivillighedstiltag, en aktivitet eller et projekt i din lokale park eller måske på tværs af byen, er du velkommen til at skrive til Center for Park og Natur i Teknik- og Miljøforvaltningen, Københavns Kommune.

Det er Center for Park og Natur, der har ansvaret for drift og vedligeholdelse af Københavns grønne og blå områder – parker og legepladser, naturområder, søer, vandløb, gadetræer, monumenter og springvand.

Du kan skrive en mail til parkognatur@tmf.kk.dk eller sende et brev til Center for Park og Natur, Islands Brygge 37, 2300 København S. Vi vil derefter kontakte dig og tale om mulighederne for at realisere din idé.

Vi tror på, at frivillighedstiltag i det fri kan give københavnere nye oplevelser, og vi håber, at du har lyst til at være med til at sætte dit aftryk på København.

UDGIVET DECEMBER 2010
REDAKTION CENTER FOR PARK OG NATUR,
TEKNIK- OG MILJØFORVALTNINGEN
LAYOUT ESSENS.COM
FOTO KØBENHAVNS KOMMUNE
ANDERS FIND
BY & HAVN
CAMILLA FRIEDRICHSEN
DANMARKS NATURFREDNINGSFORENING
HELLE NEBELONG
KIRSTINE HJORTH LORENZEN
SIGNE HERMANSEN
THYGE NYGAARD
TROELS HEIEN
UFFE WENG
VANLOESE.DK
ÅRHUS KOMMUNE
TRYK LITOTRYK

**SAMMEN
OM BYEN**

KØBENHAVNS KOMMUNE
Teknik- og Miljøforvaltningen

